

CCF MAGASINET

COLITIS – CROHN FORENINGEN / PATIENTFORENING FOR TARM SYGE / WWW.CCF.DK

NR. 133 / JANUAR / 2024

OMSORG

Egenomsorg 28

Indkaldelse generalsamling 31

En milepæl er nået 21

Colitis-Crohn Foreningen Patientforening for tarmsyge

Foreningen blev etableret 15. marts 1989, og har ca. 5.000 medlemmer i dag. De primære tarmsygdomme er Crohn's sygdom, colitis ulcerosa, mikroskopisk kolit, galdesyrediarré og irritable tyktarm. Foreningen arbejder også for en lang række andre relaterede tarmsygdomme.

Der er omkring 58.000 danskere, der er lider af inflammatoriske tarmsygdomme og dette tal er desværre stigende. Sammen med irritable tyktarm har op imod 1 million danskere ondt i tarmene.

Foreningen arbejder bl.a. for

- at støtte videnskabelig forskning.
- at søge at forbedre forholdene, for mennesker ramt af colitis og Crohn i alle henseender. Dette gælder også andre relaterede tarmsygdomme.
- at udbrede kendskabet til tarmsygdommene og derved skabe forståelse for de vilkår mennesker med colitis, Crohn og andre tarmsygdomme lever under.
- at støtte en landsdækkende opbygning af foreningens virke.

MAGASINET

Redaktion:

Benthe Bertelsen

Vera Slyk

Jens Christiansen

Mette Hald Rasmussen

Ansvarshavende redaktør:

Jakob Hansen

Annoncer:

Jens Christiansen

Benthe Bertelsen

Forsidefoto:

Brooke Lark/Unsplash

Layout og tryk: KLS Pure Print A/S

Oplag: 5.600 stk.

ISSN 2245-9928

INDHOLD

- 4 Leder
- 6 Nyt fra Sundhedsudvalget
- 8 Omsorgstræthed - en udfordring i vores moderne samfund
- 10 Omsorg Som et møde mellem fremmede
- 13 Kursusinvitation
- 14 Robusthedskommissionen, Sundhedsstrukturkommissionen og CCFs 12 anbefalinger
- 21 Længsel efter berøring og nærvær er en reel og ofte overset udfordring

- 21 Endnu en milepæl for colitis-crohn foreningen, patientforeningen for tarmsyge er nået
- 24 Årsberetning 2023
- 28 Egenomsorg - vejen til sundhed og velvære
- 30 Skal patienterne have mere Indflydelse I deres behandlingsforløb?
- 31 Landsgeneralforsamling
- 32 Opslagstavlen
- 33 Tak til Velliv Foreningen og lokale sponsorer i Lyngby og København
- 34 Indtryk fra en spændende kursusweekend med CCF
- 36 Nyt fra lokalafdelingerne

OMSORG SOM ET MØDE MELLEM FREMMEDE

Af: Jesper Frederiksen, Sygeplejefaglig forskningsleder, ph.d.Sjællands Universitetshospital, Medicinsk Afdeling - Roskilde og Adjunkt (TT), Institut for regional sundhedsforskning, Syddansk Universitet og Førsteamanuensis, Institutt for helse- og omsorgsvitenskap, Høgskulen på Vestlandet (NI), Karin Anna Petersen, professor emerita i Sygepleievitenskap, forskningsgruppen Praxeologi, Institutt for global helse og samfunnsmedisin, IGS, Universitet i Bergen, Norge.

Karin Anna Petersen.

Jesper Frederiksen.

fisk udgangspunkt. Vi vil gerne bidrage til at præsentere en anden måde at tænke omsorg som udfordrer netop denne tænkning og i stedet anser omsorg som et socialt og pædagogisk anliggende for mødet mellem mennesker. Afsættet er et sygepleje- og omsorgsbegreb, baseret på den klassiske tyske sociolog Georg Simmel (1858-1918), og udviklet i Lars Jakob Muschinsky's analyse af begrebet i en kulturteoretisk og pædagogisk kontekst.

Omsorg som filosofi, teologi og ideologi

De to centrale forskere Kari Martinsen og Katie Eriksen er pionerer inden for sygepleje og omsorgsforskning i Norden, og

deres betydning er vidtrækkende i Danmark, Norge og Sverige. De er de eneste nordiske sygeplejeforskere der er præ-senteret i den amerikanske bog om sygeplejeteoretikere: "Nursing Theorist and their work", bl.a. oversat til dansk: Tomey A.M. & Alligood, M.R. (2011): "Sygeplejeteoretikere: bidrag og betydning i moderne sygepleje". Deres arbejder er grundige livslange bidrag til at løfte pleje- og omsorgsarbejdets værdigrundlag. Karakteristisk for dem er samtidig, at de sjældent modtager en seriøst gennemarbejdet kritik, som kunne løfte deres forfatterskab og skabe grobund for kritiske og frugtbare diskussioner. Kari Martinsen, (1943-), har beskrevet omsorgen ud fra den tyske filosof Martin Heideggers begreb om Dasein og senere med afsæt i Aarhus teologerne og skabelsesteologien (Knud E. Løgstrup). Her sættes mennesket i centrum, og den kommunikative dialog mellem mennesker bliver central, og er det moderne humanistiske grundlag for relationerne mellem mennesker, og derfor

Indledning

Omsorgsdiskussionen inden for sygepleje i Norden, har i de seneste årtier været optaget af at forstå omsorg ud fra en humanistisk og individuel tilgang båret af særligt Kari Martinsen og Katie Eriksson, som begge har et filoso-

også omsorgsrelationer, som disse forstås i moderne sygepleje- og omsorgsarbejde. Kari Martinsens videnskabsteoretiske og metodologiske position er *filosofisk, fænomenologisk og Kritisk teori*.

Katie Eriksson (1943- 2019) er funderet i lundeteologien, fra svensk positivisme, der handler om at gå fra ideernes verden til den konkrete praktik (Platon), dvs., om at filosofisk indfange begreber for siden at beskrive praksis herudfra. Teorien som Eriksson krediteres benævnes 'teorien om carita omsorg'; eller omsorgsetik.

Den videnskabsteoretiske position er *Positivisme*.

Uanset det, der kendetegner disse måder at gribe omsorgsbegrebet og omsorgspraktikker an på, er, at de i det væsentligste placerer os i ideernes verden, eller ideologier i den positive betydning, dvs. hvilke ideer kan vi fastsætte omkring begrebet 'omsorg'. Hvordan kan vi forklare det sociale system, vi i professionstermer benævner sygepleje med reference til omsorgsbegrebet. Ud fra disse ideologier forsøger vi da at udtænke 'den gode praktik', som vi ønsker at gennemsnætte, som del af den selvforståelse vi har oparbejdet over tid, omkring hvad det er en sygeplejerske gør, når hun gør sin praktik, som vi optimalt ønsker den skal gennemsnættes: Vi kalder det 'omsorg og pleje', og vi betoner omsorg, som centralt, og som det, der adskiller os fra mange andre faggrupperes ærinde og definition af sagen, at håndtere menneskers situation, når de ikke selv længere magter det.

Karin Anna Petersen har påpeget, at før vi kan definere sygepleje som omsorgspraksis, må vi først afdække; hvad det rent faktisk er, en sygeplejerske går og laver. Eftersom der er en enorm afstand mellem det som sygeplejevidenskabsmiljøet diskuterer som Nursing Science og/eller Caring Science eller 'tavs kundskab', og omsorg, så den praktik, sygeplejersken forudsættes af udføre, og det hun faktisk udfører.

Vi ser også hele denne tænkning manifesteret i måder, brugt som det, der undertiden benævnes 'sygeplejeteorier', som dermed forvandler en filosofisk, teologisk tænkning om en sag, til en professions-'teori' der forudsættes at kunne forklare selv samme sag, eller i hvert fald

at være anvisende for hvordan den sociale praktik, som sygeplejersker udøver, er optaget af at beskrive og forstå fænomener i verden generelt. Eller i kritisk teori, der har som sit ærinde at beskrive samfundsmæssige forhold for at kunne begribe disse, og kunne oplyse borgerne, så de kan bevidstgøres om hvilke nødvendige forandringer (innovative tiltag), der må til. Eksponenter i sygepleje for en kritisk teoretisk position er bl.a. i Danmark Merly Scheel og i Norge Kari Wærness.

Omsorg lader på den måde til udvikle sig som en professionel ideologi om hvad det er sygeplejersker og andre sundhedsarbejdere gør til forskel fra andre inden for sundhedsområdet.

Omsorg som sociologisk og kulturelt fænomen

I modsætning til de beskrevne omsorgsforståelser er det sjældnere, at vi møder en kulturteoretisk eller sociologisk tilgang til studier af omsorg i praktikken eller inden for uddannelser, der underviser og/eller forsker i sygepleje.

Lars Jacob Muschinsky Muschinsky flytter perspektivet fra en omsorgsideologisk forståelse til et sociologisk eller socialfilosofisk fænomen om den «fremmede». Den fremmede, er inspireret af Georg Simmel som identificerer den position og funktion, som fremmedhed har i et samfund og den relation man kan finde mellem den 'fremmede' og den 'ikke-fremmede'.

«Fremmed», har en lang tradition inden for sociologi, og er en grund-figur i forståelsen af hvordan mennesker forholder sig til hinanden, og hvor situationer netop er kendetegnet af, at det almindelige bliver tydeligt. At arbejde med det fremmede, bliver derfor samtidig en måde, at arbejde med det nære og det almindelige.

Muschinsky påpeger, at det betyder, at det som er på-spil i mødet med de velfærdsprofessionelle eller 'blødere' ekspertsystemer, som Muschinsky kalder det, er knapt så meget livet, men vores integritet. Vi lægger vores personlige integritet i hænderne på en person, som behersker dette og at det forholder sig på den måde, er med til at komplicere dynamikken i relationerne. Flere forhold er på spil skriver Muschinsky:

1. Vi giver op over for noget som vi under andre forhold kunne klare selv, overlader det til ekspertsystemerne, for siden at forvente selv at kunne håndtere det igen
2. De bløde ekspertsystemer er bløde i den forstand, at de har at gøre med bløde og fortolkende områder og
3. De bløde områder har ikke entydigt deres baggrund i en sikker viden, der adskiller sig fra lægfolks viden
4. Derimod har de bløde ekspertsystemer deres baggrund i *fornemmelser* og *rutiner*, for at kunne håndtere deres viden i særlige *institutionelle* rum, som kun fungerer når patienter, studenter, klienter accepterer rummet, dvs.
5. Ekspertterne må være snarrådige, for at et sådant rum kan etableres, og så de ikke får modstand fra patienter, studenter, og klienter

Ud fra denne analyse peger Muschinsky på en definition af en omsorgsudøver:

"Den professionelle omsorgskompetente person, er en der kan håndtere en ensidig overskridelse af fremmedhed ved midlertidigt og selektivt, at erstatte den med en vis form for intimitet."

Eller sagt på en anden måde, så skal omsorgsudøveren give sig fuldt og helt – men ikke fortabe sig fuldt og helt. Det er et udpræget situations- og relationsbevidst forhold, hvor de 'medmenneskelige antenner' peger mod den anden, og man forsøger at forstå samspillet. Det kræver omsorgsudøveren på, at kunne navigere hele tiden mellem på den ene side kynisme, dvs. distance og objektivgørelse af omsorgsmottageren og på den anden fortabelse, dvs. indlevelse der opsluger omsorgsudøveren.

Opgaven er at både omsorgsudøver og omsorgsmottager, må bryde med den inkorporerede gardering mod intimitet, som er en del af den moderne tilværelses livsduelighed. Omsorgsudøveren skal hos omsorgsmottageren se noget mere og noget andet og modsvarende være i stand til at fremkalde denne adfærd. Samtidig, skal omsorgsudøveren beskytte sin egen fremmedhed, eller alene dosere dens fiktive afvikling strategisk og ikke efter hvad omsorgsudøveren kunne have tilbøjelighed til at gøre.

Dette er omsorgsudøverens professionskvalifikation, som håndhæves hele tiden, uden at man nødvendigvis som omsorgsudøver har viden om, eller er sig bevidst om det. Det er også sådan, at det er kvalifikationer som hverken er synlige for de, som har disse kvalifikationer og at disse kvalifikationer ej heller er synlige i de uddannelses- og læseplaner (rammeplaner), som skal udvikle kvalifikationerne. Hvis vi prøver at omsætte disse omsorgskvalifikationer med ord kunne de lyde som følger:

Omsorgsudøveren skal:

- pr. rygmarv kunne klart skille mellem 'mig selv' og 'min sag'
- kunne være 'sin sag', dvs. kunne indleve sig i den andre og handle mere eller mindre eftertænksomt, uden at oplevelserne påvirker ens egen tilværelse
- have 'et jeg', der er følsomt over for andre, uden at være selvudslettende
- kunne bevare sin integritet uden at behøve beskytte sig mod krænkelser
- være 'udfordringsåbent uden at være udfordringskrævende'
- være 'bevægelig uden at være flygtig'
- være 'fordomsfri uden at være holdningsløs'
- være 'følsom uden at være sårbar'
- villigt investere sig selv uden at promovere sig selv
- tage noget på sig uden at opgive sig selv
- skal kunne tåle ikke at leve op til disse kvalifikationer, ved at tilgive sig selv, eller ved at forstille sig

Og alt dette udspiller sig under tiltagende rutineprægede arbejdsforhold, hvor evalueringen af arbejdet sker daglig, gennem effektivitetsmål og omsorgsmotagerens 'diffuse' tilfredshed.

Afslutning

Ambitionen med denne lille artikel er ganske kort at præsentere de to mest udbredte omsorgstænkere i Norden: Kari Martinsen og Katie Eriksson, samt at modstille disse filosofiske diskurser med andre måder at belyse hvad sygepleje og omsorg er (som forklaring) eller kunne være (som moralsk forskrift).

De præsenterede human- og samfundsvidenskabelige tilgange til studier af syge-

pleje og omsorg, har med afsæt i forskellige videnskabsteoretiske tilgange flyttet blikket på pleje- og omsorg fra en mere filosofisk og ideologisk tænkemåde hen mod at tilbyde en omsorgsforståelse der baserer sig på en social forståelse uden at miste fodfæstet for nødvendigheden af, at flere perspektiver er vigtige hvis sygepleje og omsorgsarbejdet skal være objekt for en videnskabelig disciplin kaldet Sygeplejevidenskab.

LITTERATURLISTE

Eriksson, Katie (1996): *Omsorgens idé*. København: Munksgaard 1996 (svensk *Vårdandets idé*. Stockholm: Almqvist & Wiksell 1986).

Martinsen, Kari (2003): *Omsorg, sygepleie, medisin, historisk-filosofiske essays*, Universitetsforlaget, Norge, kapitel 2.

Muschinsky, Lars Jakob (1995): "Omsorgen som det moderne møde mellem fremmede", In: Petersen, Karin Anna (ed.) (1995): *Praktikteori i sundhedsvidenskab*, Akademisk forlag, København, pp. 260 - 274

Petersen, Karin Anna (1989): *Den praktiske sans – Sygeplejens skjulte principper. En fremstilling og forslag til et observationsstudie af sygeplejeps praksis og en afdækning af principper for sygeplejehandlinger med Pierre Bourdieus teori om habitus som ledetråd*. Dansk Institut for Sundheds- og Sygeplejeforskning, DISS. Faglig Profil Serie 4. En debatserie om Sundheds- og Sygepleje, København.

Ramhøj, Pia (1989): *Kultur- sygdom og sundhed. Om kulturens betydning for opfattelsen af sygdom og sundhed. Om kulturens betydning for den subjektivt oplevede lidelse og de objektive sygdomsklassifikationer*. Dansk Institut for Sundheds- og Sygdom, Faglig Profil Serie 3, København.

Simmel, George (1969): "The Stranger", In: Wulff, K.H. (ed.): *The Sociology of Georg Simmel*. Collier-Macmillan, London, UK

Tomey A.M. & Alligood, M.R. (2011): *Sygeplejeteoretikere: bidrag og betydning i moderne sygepleje*. Munksgaard Danmark, København.